

ЗАТВЕРДЖУЮ
Проректор з науково-педагогічної роботи
Шаран В.Л.

19 березня 2019 р.

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Сучасна українська історіографія: стан та перспективи дослідження

Галузь знань 03 Гуманітарні науки

Спеціальність 032 Історія та археологія

Освітньо-наукова програма Історія та археологія

Статус дисципліни: вибіркова (за вибором аспірантів)

Історичний факультет

Кафедра історії України

Мова навчання – українська

Дані про вивчення дисципліни

Форма навчання	Рік навчання	Семестр	Кредити і ЄКТС	Загальний обсяг дисципліни	Кількість годин					Самостійна робота	Курсова робота	Вид семестрового контролю	
					Аудиторні заняття							Залік	Екзамен
					Разом	Лекції	Лабораторні роботи	Практичні заняття	Семінарські заняття				
Очна	II	3	150 / 5	48	32	-	-	16	102	-	+		
Заочна	II	3	150 / 5	12	8	-	-	4	138	-	+		

Робоча програма складена на основі освітньо-наукової програми та навчального плану підготовки фахівців третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти освітнього ступеня «доктор філософії».

Розробник: Футала В. П., докт. істор. наук, професор

Погоджено керівником групи забезпечення освітньо-наукової програми:

Петrenchко О.М., докт. істор. наук, професор

Схвалено на засіданні кафедри історії України

Протокол № 1 від 19.01.2019 р.

Зав. кафедри Ільницький В. І.

Схвалено на засіданні науково-методичної ради історичного факультету.

Протокол № 2 від 28 лютого 20 19 р.

Схвалено на засіданні науково-методичної ради університету.

Протокол № 3 від 19 березня 20 19 р.

1. Мета вивчення навчальної дисципліни

З'ясувати стан, повноту й достовірність вивчення сучасними вітчизняними дослідниками минулого України, а також актуальних проблем усесвітньої історії; виокремити персональний внесок наукових шкіл, напрямів й учених у розвиток історичної науки; накреслити перспективи подальших досліджень історії України та зарубіжних країн.

2. Передумови для вивчення навчальної дисципліни

Навчальна дисципліна вивчається після засвоєння курсу “Історіографія історії України та історії слов'янських народів”.

3. Очікувані результати навчання

Згідно з вимогами освітньо-наукової програми здобувачі вищої освіти повинні

знати: питання теорії історіографії, стан історіографічної розробки та джерельну базу наукової проблеми; теоретико-практичні досягнення сучасної української історіографії у вивченні проблем давньої та середньовічної історії України, історії козаччини, Української національної революції XVII ст. та Гетьманщини, ключових питань української історії XIX – початку XX ст., літопису Української революції 1917–1921 рр., історії України радянської доби, українського визвольного руху 20–50-х рр. XX ст.; представити результати новітніх історіографічних практик; охарактеризувати внесок українських істориків у дослідження проблем усесвітньої історії; накреслити перспективи сучасного українського гранднративу;

вміти: а) *загальна компетентність:* здійснювати аналіз праць дослідників будь-якого періоду; робити власні узагальнення щодо теоретичного рівня і фактологічного наповнення наукових праць; кваліфіковано розробити наукову гіпотезу на підставі доступного джерельного матеріалу; володіти операціями аналізу, синтезу, співставлення, порівняння історіографічних фактів та явищ для вирішення різноманітних науково-дослідницьких завдань; використовувати здобуті історіографічні знання у практичній діяльності;

б) *компетентність, що відповідає предмету:* обирати і формулювати тему історіографічного дослідження; обґрунтовувати актуальність, визначати мету і завдання, складати план наукової проблеми; передбачити перспективні напрями досліджень історії України та історії зарубіжних країн; формулювати історіографічну концепцію; створювати презентації та ефективно використовувати мультимедійні технології, програмне забезпечення для виконання наукових завдань; створювати і редагувати тексти.

4. Критерії оцінювання результатів навчання

Оцінювання здійснюється за шкалами оцінювання: стобальною, національною і ЄКТС.

А (90 – 100) – оцінку «відмінно» – «5» (відмінне виконання лише з незначною кількістю помилок) отримує здобувач, який глибоко засвоїв теорію та історію української історіографії, соціокультурні умови розвитку історичних знань, надбання провідних українських істориків та теоретиків історії, історичних шкіл сучасності; логічно висловлює і обґрунтовує свої думки; вміє аргументувати теоретичні положення, формулювати проблему, виділяти дискусійні питання, обґрунтовувати необхідність їх розв'язання; теоретично пояснює, критично осмислює та порівнює факти історіографічного процесу, вільно аналізує історіографічні джерела; сучасні концепції найважливіших проблем української й зарубіжної історії; використовує здобуті історіографічні знання у практичній діяльності; вміє визначати мету і завдання, об'єкт і предмет наукового дослідження, створювати презентації та ефективно використовувати мультимедійні технології, програмне забезпечення для виконання наукових завдань; на практиці застосовує соціально-етичні принципи науково-дослідної роботи.

В (82 – 89) – оцінку «добре» – «4» (вище середнього рівня з кількома помилками) отримує здобувач, який засвоїв теорію та історію української історіографії, виявив глибокі знання програмного матеріалу, проте допускає незначні неточності у відтворенні фактів історіографічного процесу; добре орієнтується в теоретико-методологічних засадах

дослідження, висловлює і обґрунтовує свої думки, проте потребує незначної підтримки для впевненості у власній позиції; вміє аргументувати теоретичні положення, формулювати проблему, виділяти дискусійні питання, обґрунтовувати необхідність їх розв'язання; здатний інтерпретувати отримані результати дослідження та робити висновки; працює з науковою літературою; уміє визначати мету і завдання, об'єкт і предмет наукового дослідження; пояснювати понятійний і термінологічний апарат; застосовує набуті знання у практичній діяльності; знає соціально-етичні принципи науково-дослідної роботи.

С (75 – 81) – оцінку «добре» – «4» (*в цілому правильне виконання з певною кількістю суттєвих помилок*) отримує здобувач, який засвоїв теорію та історію української історіографії, виявив добрі знання програмного матеріалу, проте допускає деякі (суттєві) неточності у відтворенні історіографічного процесу, зокрема, сучасних концепцій найважливіших проблем української й зарубіжної історії; добре орієнтується в теоретико-методологічних засадах дослідження, висловлює і обґрунтовує свої думки, проте потребує підтримки в обстоюванні власної позиції; вміє аргументувати теоретичні положення, формулювати проблему, виділяти дискусійні питання; здатний інтерпретувати отримані результати дослідження та робити висновки; працює з науковою літературою; здатний скласти план дослідження, однак допускає певні (неістотні) неточності; вміє (із незначними похибками) пояснювати понятійний і термінологічний апарат; застосовує набуті знання у практичній діяльності; знає соціально-етичні принципи науково-дослідної роботи.

Д (67 – 74) – оцінку «задовільно» – «3» (*непогано, але зі значною кількістю недоліків*) отримує здобувач, який виявив недостатньо міцні знання історії української історіографії, соціокультурних умов розвитку історичних знань, надбань провідних українських істориків та теоретиків історії, історичних шкіл сучасності; рідко звертається до матеріалів, що містяться в основних і додаткових рекомендованих історіографічних джерелах; недостатньо орієнтується в теоретико-методологічних засадах дослідження; не завжди критично осмислює та порівнює історіографічні факти; не систематично працює з науковою літературою; відчуває труднощі під час складання плану дослідження, не завжди дотримується вимог та правил щодо його складання, допускає певні (неістотні) неточності; недостатньо володіє методами обробки емпіричних даних, допускаючи при цьому певні неточності; за сторонньої допомоги здатен інтерпретувати отримані результати дослідження та робити висновки; виконав усі види навчальної роботи; в основному застосовує набуті знання у практичній діяльності.

Е (60 – 66) – оцінку «задовільно» – «3» (*виконання задовольняє мінімальним критеріям*) отримує здобувач, який слабо засвоїв основні етапи розвитку української історіографії, соціокультурні умови накопичення історичних знань, надбання провідних українських істориків та теоретиків історії, історичних шкіл сучасності; недостатньо орієнтується в теоретико-методологічних засадах дослідження; має поверхневі уявлення про сучасні концепції найважливіших проблем української й зарубіжної історії; потребує значної підтримки для висловлення і обґрунтування своєї думки; з труднощами визначає мету і завдання, об'єкт і предмет дослідження; рідко спирається на раніше отримані знання; рідко застосовує набуті знання у практичній діяльності; не завжди дотримується соціально-етичних принципів науково-дослідної роботи; виконав більшість із запропонованих видів навчальної роботи.

FX (35 – 59) – оцінка «незадовільно» – «2» (*з можливістю повторного складання*) виставляється здобувачеві вищої освіти, який виявив незнання значної частини навчального матеріалу, допускає істотні помилки у відтворенні основних етапів розвитку української історіографії, соціокультурних умов накопичення історичних знань, надбання провідних українських істориків та теоретиків історії, історичних шкіл сучасності; не вміє застосувати теоретичні положення у процесі написання наукової роботи, не спирається на матеріали, що містяться в основних і додаткових рекомендованих історіографічних джерелах; не здатний критично осмислювати та порівнювати історіографічні факти; відчуває труднощі під час визначення мети і завдання дослідження; не може застосувати раніше набуті знання у процесі пошукової роботи; не здатен скласти план дослідження; не володіє методами обробки

емпіричних даних; не виконав усіх видів навчальної роботи; не застосовує набуті знання у практичній діяльності; не дотримується соціально-етичних принципів науково-дослідної роботи.

ґ (1 – 34) – оцінка «незадовільно» – «2» (з обов'язковим повторним курсом) виставляється здобувачеві, який зовсім не володіє програмним матеріалом, що ускладнює орієнтацію в теоретико-методологічних засадах дослідження та можливості його проведення; не вміє критично осмислювати історіографічний процес; не здатний інтерпретувати історіографічні факти та робити висновки; не виконав усіх видів навчальної роботи; не володіє навиками науково-дослідної роботи.

5. Засоби діагностики результатів навчання

Облік результатів навчальної діяльності аспірантів включає в себе контроль засвоєння теоретичних знань (опитування на семінарських заняттях), контроль самостійної роботи (виконання індивідуального науково-дослідного завдання), виконання контрольної роботи. Семестровий залік виставляється за результатами поточної успішності та співбесіди викладача з аспірантами.

6. Програма навчальної дисципліни

Тема 1. Вступ до курсу “Сучасна українська історіографія: стан і перспективи розвитку”

Сучасна українська історіографія як наукова й навчальна дисципліна. Базові поняття й терміни: історіографія, історіографічний процес, історіографічна ситуація, історіографічне джерело, історіографічний факт, історіографічна концепція. Методи історіографії. Школи в українській академічній історіографії. Міждисциплінарність. Український гранднатив. Виклики сучасної української історіографії. Постмодернізм. Модель нелінійної історії України. Українська історіографія та пам'ять.

Стан історіографічної розробки та джерельна база наукової проблеми.

Тема 2. Формування нової історіографічної ситуації в Україні

Поглиблення кризи марксистської парадигми історії наприкінці 1980-х – на початку 1990-х рр. Боротьба між прихильниками демократичних перемін і консервативними силами у сфері гуманітаристики. Нове трактування найбільш сфальсифікованих сторінок історії України в колективній монографії “Про минуле – заради майбутнього” (1989). Новаторські праці С.Кульчицького “Ціна «великого перелому»” (1989) та “Сталінізм на Україні” (1991). Вихід у світ україномовної праці канадського історика українського роду О.Субтельного “Україна: історія” (1991). Внесок опозиційних істориків (М.Брайчевського, Я.Дашкевича, Я.Дзири, О.Апанович та ін.) у подолання стереотипів сфальсифікованої радянської історії. Долучення істориків до надбань світової і національної історіографії. Повернення зі спецховищ української історіографічної класики. Поява в Україні праць представників української діаспори.

Труднощі розвитку сучасної української історичної науки та шляхи їх подолання. Методологічна переорієнтація пострадянських істориків. Видання українською мовою теоретико-методологічних праць західних учених: Карла Поппера “Відкрите суспільство та його вороги” (1994), двотомника Арнольда Тойнбі “Дослідження історії” (1995). Теоретико-методологічні праці І.Лисяка-Рудницького, Р.Шпорлюка, Л.Зашкільняка, І.Бойченка. Методологічні проблеми у науковому доробку В.Смолія, О.Реєнта, І.Колесник, Л.Таран, В.Масненка, Я.Дашкевича, Я.Ісаєвича, Н.Яковенко та ін. Зміна цінностей та стандартів, методів пізнання. Ідея історіографічної синергії (поєднання) набутків методології західних істориків та національної традиції.

Інституціоналізація сучасної української історичної науки. Реформування історичних установ, системи підготовки кадрів істориків. Академічні науково-дослідні установи історичної проблематики. Структура та напрями роботи Інституту історії України НАН України. Активізація діяльності українознавчих осередків за кордоном. Поширення наукової праці в материковій Україні Українського історичного товариства. Міжнародні наукові конгреси українських істориків. Пожвавлення археографічної та джерелознавчої роботи. Видавнича діяльність Інституту української археографії та джерелознавства ім. М.С.Грушевського НАН України.

Тема 3. Створення наукової історії України

Вивчення проблем давньої та середньовічної історії України. Л.Залізняк – дослідник доби палеоліту та етнонаціотворення на українських землях. Нове бачення витоків та етногенезу українського народу у науковому доробку В.Барана та Я.Барана. Наукове осмислення процесу заснування, політичного, соціально-економічного та культурного розвитку Київської держави (праці П.Толочка, О.Толочка, Р.Іванченко, В.Рички, О.Моці та ін.). Монографія В.Бодрухіна “Українська державність удільної доби (XII – XIV ст.)”. Внесок М.Котляра у вивчення історії України княжої доби. Л.Войтович – дослідник генеалогії правлячих династій Центрально-Східної Європи, історії Галицько-Волинської держави та середньовічної військової історії. Середньовічна історія України у працях О.Купчинського.

О.Русина – дослідниця проблем української історії часів Великого князівства Литовського. Н.Яковенко про феномен української шляхти. Перегляд “національно-державної” парадигми української історії у праці Н.Яковенко “Нарис історії середньовічної та ранньомодерної України” (2005). Дослідження урбанізаційних процесів XVI – XVII ст. та особливостей функціонування магдебурзького права в Україні (праці А.Заяця, Т.Гошко, М.Кобилецького та ін.). В.Інкін і М.Капраль – дослідники соціальної історії українського суспільства. Етнокультурні та релігійні процеси в середньовічній Україні очима Я.Ісаєвича, В.Александровича, В.Ульяновського, Б.Гудзяка та ін.

Козакознавча проблематика. Відновлення традицій “державницької школи” у козакознавчих студіях. З’ясування початків та еволюції українського козацтва в суспільний стан (праці В.Щербака, Ю.Фігурного, Я.Дашкевича). Вивчення козацьких повстань кінця XVI – першої половини XVII ст. (С.Леп’явко, В.Щербак). Дослідження історії політичної культури українського козацтва (П.Сас). Військове мистецтво українських козаків у працях В.Сергійчука, І.Стороженка, В.Станіславського, С.Леп’явка та ін.

Розробка нової концепції Національно-визвольної війни (1992), а згодом (друга половина 90-х рр.) Української національної революції XVII ст. Праці В.Смолія та В.Степанкова. Теорія полівасалітетності Т.Чухліба. Розвиток політичних відносин між Україною-Гетьманщиною і Росією у творчій лабораторії В.Горобця, Т.Чухліба, О.Гуржія, О.Струкевича. Вивчення дипломатичних відносин Української козацької держави другої половини XVII – початку XVIII ст. (Я.Федорук, П.Гой, О.Кресін).

Персонологічні студії П.Саса, В.Смолія та В.Степанкова, Ю.Мицика, С.Павленка, О.Гуржія та ін. Генеалогічні дослідження, представлені розробками В.Кривошеї та В.Томазова.

Наукові студії з історії України XIX – початку XX ст. Історики про “українське XIX століття”. Узагальнювальна праця В.Сарбея “Національне відродження України” (1999). Джерелознавчі дослідження: “Кирило-Мефодіївське товариство. Збірник документів і матеріалів. У 3-х томах (1990), “Українська ідентичність і мовне питання в Російській імперії: спроба державного регулювання (1847–1914). Збірник документів і матеріалів” (2013). Монографія О.Реєнта “Україна в імперську добу” (XIX – початок XX ст.) (2003). Народництво в Україні 60–80-х рр. XIX ст. у баченні С.Світленка. Дослідження питань соціально-економічної історії (О.Реєнт, В.Кізченко, Т.Лазанська, О.Піріг, Б.Кругляк

та ін.). Вивчення історії українських політичних партій (С.Телешун, В.Головченко, В.Колесник, І.Патер та ін.).

Національний рух українців у Галичині й Буковині у працях І.Райківського, О.Добрянського, М.Мудрого, В.Чоповського та ін. О.Сухий про російський чинник у громадській думці та суспільно-політичному житті галицьких українців у ХІХ ст.

Україна в роки Першої світової війни. Дослідження О.Реєнта та О.Сердюка, Б.Андрусишина, О.Доніка, О.Мазура, І.Кучери, І.Береста, Б.Янишина та ін. Узагальнювальна праця “Велика війна 1914–1918 рр. і Україна. У 2-х кн.” (2014–2015). Історія українського січового стрілецтва у науковому доробку М.Литвина, К.Науменка, Б.Якимовича, М.Лазаровича, А.Нагірняка та ін.

Дослідження історії Української революції 1917–1921 рр. Оновлення понятійного апарату. Висвітлення процесів формування та діяльності Української Центральної Ради. Праці В.Верстюка, О.Копиленка, О.Галенка, Д.Яневського. Публікація збірників документів з історії Центральної Ради. Узагальнюючі праці з історії української революції: В.Солдатенка “Українська революція. Історичний нарис: монографія” (1999), “Українська революція: концепція та історіографія” (1997); О.Реєнта й О.Рубльова “Українські визвольні змагання 1917–1921 рр.” (1999); Д.Яневського “Політичні системи України 1917–1920 років: спроби творення і причини поразки” (2003). Розробка актуальних національних аспектів революції, питань військового та державного будівництва, проблем боротьби за владу, міжнародних взаємин, політичних і соціальних перетворень в Україні, міжнародних аспектів визвольних змагань.

Вивчення життєвого шляху видатних політиків – М.Грушевського, С.Петлюри, В.Винниченка, Н.Махна, П.Скоропадського (праці В.Верстюка, Р.Пирога, С.Литвина, В.Солдатенка, В.Волковинського, О.Реєнта).

Дослідження історії Західно-Української Народної Республіки. Документальні видання. Монографічні роботи С.Макарчука, Б.Тищика та О.Вівчаренка, М.Литвина та К.Науменка. Колективна праця істориків Івано-Франківська “Західно-Українська Народна Республіка 1918–1923: Історія” (2001). Критичний аналіз історії державного будівництва, українсько-польської війни 1918–1919 рр. та характеру суспільно-політичних процесів у ЗУНР.

Дискусійні питання сучасної історіографії української революції: оцінка державотворчого потенціалу ідеологічних доктрин українського керівництва, злука УНР і ЗУНР, причини поразки революції тощо.

Сучасний стан і перспективи дослідження історії України радянської доби.

Зміни періодизації радянської історії. Теоретичні аспекти проблематики 1920–1930-х рр. у монографіях С.Кульчицького “Комунізм в Україні: перше десятиріччя” (1996), “Україна між двома війнами (1921–1939 рр.)” (1999). Тема колективізації сільського господарства та голодомору 1932–1933 рр. Концепція голодомору як штучно створеного геноциду українського народу. Особливості вітчизняної історіографії голодомору 1932–1933 рр.: 1) регіоналізація теми досліджень; 2) структуралістський підхід до проблеми голодомору через вивчення колективізації при одночасному аналізі соціально-економічних і політико-ідеологічних особливостей; 3) співпраця українських істориків з науковцями діаспори та вченими зі США та Канади. Праці С.Кульчицького, Ю.Шаповала, В.Марочка, В.Коцура, В.Даниленка, М.Шитюка, І.Самійленка, Г.Капустян, І.Шульги та ін. Публікації джерел: “Колективізація і голод на Україні (1929–1933): 36. документів і матеріалів” (1992–1993), “Голодомор 1932–1933 рр. в Україні: документи і матеріали” (2007). Перша комплексна наукова робота академічного характеру “Голод 1932–1933 років в Україні: Причини та наслідки” (2003).

Тема сталінських репресій. Піонерські праці Р.Пирога та Ю.Шаповала. Збірники документів із архівів НКВС. Документальні книги І.Біласа, З.Лихолобової, В.Пристайка та Ю.Шаповала. Регіональні аспекти проблеми у наукових розвідках В.Ченцова і М.Шитюка. Узагальнювальна праця про політичні репресії в Україні Ю.Шаповала “Україна ХХ століття: особи та події в контексті важкої історії” (2001).

Монографія О.Пиріг “НЕП: більшовицька політика імпровізації” (2001). Проблема індустріалізації в науковому доробку С.Кульчицького, Г.Касьянова, А.Бута, П.Доброва та ін.

Дослідження національно-культурних процесів. Перші новаторські праці Ю.Курносова та Я.Дашкевича. Позитивні та негативні моменти українізації, зокрема репресії, історіографічні та методологічні аспекти вивчення політики коренізації в УСРР, українізація освіти, мистецтва, культосвітніх закладів у працях С.Кульчицького, В.Борисова, В.Букача, Л.Блінди, Я.Верменич, Г.Васильчука, К.Колісника та ін. Доля людей інтелектуальної праці мовою документів і фактів (дослідження В.Даниленка та Г.Касьянова).

Нове осмислення проблеми “Україна в роки Другої світової війни”. Основні наукові аспекти: “українське питання” напередодні і на початку світової війни, доля українських земель у 1939–1940 рр., участь українців у фінській кампанії, бойові дії і причини поразки Червоної армії в битві за Україну в 1941 р., окупаційний режим нацистів та їхніх союзників в Україні, український визвольний рух, діяльність радянського підпілля і партизанів, взаємини більшовицької влади і українського суспільства в роки війни, український вимір Другої світової війни. Вплив на формування вітчизняної концепції висвітлення історії Другої світової війни праць В.Косика і Т.Гунчака. Нові методологічні підходи у працях М.Ковалю. Комплексне дослідження “Безсмертя. Книга пам’яті України. 1941–1945” (2000). Внесок у вивчення проблеми О.Лисенка, Т.Вронської, П.Брицького, В.Короля, В.Гриневича, В.Кучера, П.Чернеги, А.Кентія, А.Лозицького, М.Слободянюка, І.Патриляка, М.Боровика та ін.

Посилення уваги істориків до проблеми включення західних земель України до складу СРСР та УРСР, радянзації цього краю. Археографічна робота львівських учених. Тритомник “Депортації. Західні землі України кінця 30-х – початку 50-х рр. Документи, матеріали, спогади” (1996–2002). Документальний збірник В.Сергійчука “Правда про «Золотий вересень» 1939-го” (1999). Монографія О.Рубльова та Ю.Черченка “Сталінщина й доля західноукраїнської інтелігенції. 20–50-ті роки ХХ ст.” (1994). Синтетична праця Б.Яроша “Тоталітарний режим на західноукраїнських землях. 30–50-ті роки ХХ ст.” (1995).

Плідна робота луцького історика В.Барана над історією України 1950–1960-х рр. Українське шістдесятництво. Книга Г.Касьянова “Незгодні: українська інтелігенція в русі опору 1960–1980-х рр.” (1995).

Український національно-визвольний рух 1920–1950-х рр.: дослідження та інтерпретації. Західноукраїнські землі у міжвоєнне двадцятиліття: політичне становище, соціально-економічні зміни, культурно-освітнє та релігійне життя, міжнаціональні відносини. Праці С.Макарчука, М.Кугутяка, І.Васюти, О.Красівського, І.Гавриліва, Л.Гентош, В.Марчука, О.Рубльова та ін.

Функціонування українських легальних політичних партій у міжвоєнній Польщі (праці І.Васюти, М.Кугутяка, І.Соляра, М.Швагуляка, М.Москалюка, І.Райківського, І.Скакальської). Процес становлення та підпільно-революційна боротьба УВО й ОУН у 1920–1930-х рр. (А.Кентій, В.Косик, М.Ковальчук, М.Посівнич, І.Гаврилів, Д.Веденєєв). Доробок істориків у вивченні діяльності молодіжних і жіночих організацій Західної України (І.Андрухів, Б.Трофим’як, І.Шумський, Б.Савчук, В.Окаринський, О.Маланчук-Рибак, Т.Раєвич).

Процес переосмислення сучасною історичною наукою історії міжвоєнного Закарпаття. Вивчення історії Карпатської України 1938–1939 рр. (праці М.Вегеша, С.Віднянського, М.Болдижара, О.Богіва, І.Гранчака, В.Марини, О.Довганича, В.Худанича, І.Попа, П.Федаки, Д.Данилюка та ін.).

Український визвольний рух у роки Другої світової війни. Основні напрями вивчення: український визвольний рух на початку Другої світової війни, Акт 30 червня 1941 р., перші оунівські “армії” та “Поліська Січ” отамана Бульби, формування УПА, її структура і чисельність, боротьба УПА проти Німеччини та її союзників, Українська головна визвольна рада, боротьба між УПА та радянськими партизанами (1943–1944 рр.), протистояння між УПА і Червоною армією та НКВС, українсько-польський конфлікт і боротьба УПА на антипольському “фронті”. Праці А.Кентія, Ю.Киричука, В.Дзьобака, І.Патриляка,

І.Льюшина, Ю.Шаповала, А.Русначенка, Д.Веденєєва і Г.Биструхіна, Г.Стародубець та ін. Регіональні особливості українського самостійницького руху у баченні Н.Мизака, М.Романюка, В.Ільницького та ін.

Результати і перспективи новітніх історіографічних практик. Студії з історичної антропології. О.Толочко про різноманітні ментальні і соціокультурні аспекти бачення світу мешканців Київської Русі. Загальна духовна налаштованість українського козацтва та шляхти у тлумаченні Н.Яковенко. Дослідження історії родини, історії дитинства (К.Диса, А.Голота, В.Попик, Н.Любовець).

Вивчення проблем інтелектуальної історії. Праці І.Колесник, Я.Верменич, О.Рубльова, Г.Касьянова, О.Толочка, О.Яся, В.Масненко, Д.Вирського, В.Литвина, Я.Грицака, А.Атаманенко, І.Гирича та ін. Альманах теорії та історії історичної науки “Ейдос”. Міждисциплінарний гуманітарний збірник наукових праць “STUDIA HISTORIA. Історичні науки”. Новий період наукового грушевськознавства. Дослідження П.Соханя, Я.Дашкевича, Р.Пирога, Ю.Шаповала, І.Верби, С.Плохия, В.Тельвака, О.Юркової, М.Капраля, І.Гирича.

Питання усної, соціальної, гендерної історії у працях Г.Грінченко, О.Коляструк, В.Даниленка, В.Борисенко, О.Бойка, Т.Орлової, О.Маланчук-Рибак, Т.Раєвич, О.Кісь, Г.Боднар та ін. Альманах соціальної історії “Соціум”.

Досягнення у сфері історичного краєзнавства. Збірник наукових статей “Регіональна історія України”. Краєзнавчі наукові конференції. Досягнення вчених західного регіону України в галузі регіональної історії.

Тема 4. Проблеми всесвітньої історії очима українських істориків

Антикознавство в сучасній Україні. Харківська школа (В.Кадеєв, С.Сорочан, С.Дьячков, Е.Петрова). Науковий доробок київських (В.Зубар, В.Ставнюк, М.Скржинська, С.Крижицький, Г.Русяєва), одеських (О.Мальований, Р.Стоянов), львівських (О.Бандровський, В.Маслюк, А.Содомора) і чернівецьких (С.Пивоваров, В.Балух) античників. Зародження антикознавчих традицій у Дрогобицькому державному педагогічному університеті ім. І.Франка (О.Петrenchко).

Візантиністичні й сходознавчі студії. Створення Інституту сходознавства ім. А.Кримського НАН України (1991). Дослідження мов, літератур, історії, філософії, релігії, культури та проблем соціально-політичного розвитку країн і регіонів Близького, Середнього та Далекого Сходу, а також історії та культури народів східного походження на теренах сучасної України. Заснування у Харкові історико-культурологічного збірника “Схід – Захід”. Науково-дослідний центр орієнталістики ім. О.Пріцака при Національному університеті “Києво-Могилянська академія”. Розвідки М.Котляра про русько-візантійсько-угорські контакти. Питання внутрішньої історії Візантійської імперії у працях С.Малахова і Є.Ломізе. Наукова проблематика кафедри історії середніх віків та візантиністики історичного факультету ЛНУ ім. І.Франка.

Дослідження проблем середньовічної європейської історії й нової історії Європи та Америки. Аспекти політичної історії, урбаністики, церковної історії доби Середньовіччя. Наукові розробки І.Ліхтея, В.Ціватого, К.Орлова, О.Казакова, В.Дятлова, Н.Подалая, Б.Боднарюка, М.Чорного та ін. Посилення уваги вчених до нової історії Англії, Німеччини, Франції, Австро-Угорщини, історії ранньої Америки (О.Маклюк, О.Дьомін, С.Троян, Ю.Голубкін, О.Захарчук, В.Попов, В.Калашников та ін.). Дослідження В.Ададунова з історії Франції, Центрально-Східної Європи та українсько-французьких відносин.

Вивчення проблем новітньої історії країн Європи та Америки і вивчення сучасних міжнародних відносин. Створення Інституту світової економіки і міжнародних відносин НАН України, Інституту міжнародних відносин в КНУ, Інституту українсько-німецьких досліджень в ДНУ, Дипломатичної Академії при МЗС України, факультетів і кафедр міжнародних відносин у провідних університетах України. Відділ історії міжнародних відносин і зовнішньої політики України Інституту історії України НАН України. Журнал “Політика і час”, міжвідомчий збірник наукових праць “Міжнародні зв'язки України: наукові

пошуки і знахідки”, щорічник “Питання німецької історії”. Посилення дослідницького інтересу до новітньої історії Німеччини, Великобританії, Франції, Угорщини, Іспанії, США, Канади, країн Латинської Америки (І.Кулінич, В.Євтух, Б.Чирко, С.Кротюк, А.Мартинів, М.Яцишин, В.Газін, С.Кунденко, С.Головко, О.Черевко, О.Іваницька, І.Коляда та ін.). Студії з історії міжнародних відносин ХХ – початку ХХІ ст. (С.Віднянський, М.Кірсенко, Г.Цветков, Є.Камінський, А.Дашкевич, Р.Симоненко та ін.).

Історична славістика в Україні. Наукові збірники, присвячені славістичній проблематиці: “Проблеми слов’янознавства” (Львів), “Slavica Tarnopolensia” (Тернопіль), “Слов’янський вісник” (Рівне), “Слов’янський світ” (Київ). Щорічні міжнародні славістичні колоквиуми у Львівському університеті. Центр болгаристики і балканських досліджень ім. М.Дринова у ХНУ ім. В.Каразіна. Перші синтетичні праці з історії Польщі Л.Зашкільняка і М.Крикуна, Болгарії – В.Чорнія, Словаччини – М.Кріля. Посібник для студентів історичних і гуманітарних факультетів університетів “Історія Центрально-Східної Європи” (2001). Монографічні дослідження з актуальних проблем новітньої історії Чехословаччини М.Кірсенка, І.Вовканича, В.Приходька, І.Шніцера, Болгарії – В.Бурдяка, Г.Докашенко, Польщі – Л.Алексієвець, Югославії – А.Лапшина, Македонії – Н.Стрельчук та ін.

Орієнтовна тематика семінарських занять

1. Сучасна українська історіографія як наукова й навчальна дисципліна.
2. Формування нової історіографічної ситуації в Україні
3. Сучасна вітчизняна історіографія середньовічної історії України.
4. Історія України раннього Нового часу: сучасні дослідження та інтерпретації.
5. Сучасний стан і перспективи дослідження історії Української революції 1917–1921 рр.
6. Українські землі у міжвоєнний період ХХ ст.: реалії і тенденції сучасної вітчизняної історіографії.
7. Український вимір Другої світової війни: сучасне українське бачення.

Тематика індивідуальних завдань

Індивідуальні завдання полягають у підготовці науково-дослідного завдання обсягом до 24 аркушів формату А 4. Кількість балів, що виставляється за індивідуальне завдання, враховує ступінь розкриття теми, використання достатньої кількості джерел та літератури з теми, наявність наукових посилань, дотримання вимог до оформлення (структура індивідуального завдання обов’язково включає: вступ; основні розділи; висновки; список використаних джерел та літератури).

1. Медієвістичні студії в незалежній Україні: стан і перспективи розвитку.
2. Ранньомодерна Україна у працях сучасних вітчизняних істориків.
3. Козакознавчі дослідження в незалежній Україні.
4. Український визвольний рух 20–50-х рр. ХХ ст.: стан і перспективи наукових досліджень у сучасній вітчизняній історичній науці.
5. Краєзнавство в системі сучасної української історичної науки: здобутки і перспективи дослідження.
6. Проблеми української історії новітньої доби у творчому доробку вчених Інституту історії України НАН України.
7. Українознавчі студії на історичному факультеті Київського національного університету імені Тараса Шевченка (1991–2015 рр.).
8. Сучасна вітчизняна історіографія українсько-польських взаємин першої половини ХХ ст.
9. Наукові школи в сучасній українській історіографії.

10. Український кооперативний рух у Галичині (1873 – 1939): історіографія.
11. Дослідження з історичної антропології: історіографічний зріз.
12. Стан вивчення проблем інтелектуальної історії.
13. Питання усної, соціальної, гендерної історії у працях українських вчених.
14. Історична славістика в Україні: здобутки і проблеми розвитку.
15. Вивчення проблем новітньої історії країн Європи та Америки і вивчення сучасних міжнародних відносин.

7. Завдання для самостійної роботи

Самостійна робота аспіранта з дисципліни передбачає такі види роботи: опрацювання лекційного матеріалу; підготовка до семінарських занять; опрацювання історіографічних джерел; підготовка до виконання контрольної роботи; підготовка до співбесіди з викладачем; самостійне вивчення питань, які не розглядаються на лекційних і семінарських заняттях, а саме: структура та напрями роботи Інституту історії України НАН України; вивчення дипломатичних відносин Української козацької держави другої половини XVII – початку XVIII ст.; історія українського січового стрілецтва у науковому доробку М.Литвина, К.Науменка, Б.Якимовича, М.Лазаровича; вивчення життєвого шляху М.Грушевського; сталінські репресії як предмет історичних студій; вивчення національно-культурних процесів у 20–30-ті рр. XX ст.; процес переосмислення сучасною історичною наукою історії міжвоєнного Закарпаття; археографічна робота сучасних львівських учених; досягнення вчених західного регіону України в галузі регіональної історії.

8. Форми поточного та підсумкового контролю

Поточний контроль реалізується у формі оцінювання виступів на семінарських заняттях, проведенням контрольної роботи, перевірки індивідуального науково-дослідного завдання, а також співбесіди у позааудиторний час з аспірантами, які пропустили заняття з поважних причин.

Результати поточного контролю (поточна успішність) враховуються при виставленні підсумкової оцінки (балів) з навчальної дисципліни. Семестровий залік передбачає й співбесіду викладача з аспірантами.

Розподіл 100 балів між видами робіт:

Виступи на сем. заняттях	20	Залік <i>S_{нідс}</i>
Контрольна робота	20	
Індивідуальне завдання	20	
Максимально можлива сума балів	60	
Співбесіда з лектором	40	
Всього балів		100

Відповіді на семінарських заняттях оцінюються за чотирибальною шкалою. Результат за 100-бальною шкалою обчислюється за формулою $x = \frac{A}{n} \cdot \frac{K}{5}$, де A – сума усіх поточних оцінок за чотирибальною шкалою при вивченні дисципліни, включаючи оцінки "2", n – кількість цих оцінок (не менше трьох), $\frac{A}{n}$ – середня оцінка, K – максимальна кількість

балів, які аспірант може отримати за усні відповіді. Якщо середня оцінка за відповіді на практичних заняттях $\frac{A}{n} \leq 2,5$, то кількість балів x дорівнює нулю.

Критерії оцінювання індивідуального завдання

Параметри оцінювання	Максимальна кількість балів
Повнота розкриття теми	7
Обґрунтування актуальності дослідження, визначення предмету та об'єкту вивчення	3
Наявність обґрунтованих висновків	4
Наявність та відповідність посилань на використані джерела та літературу	3
Оформлення списку використаних джерел та літератури	3
Разом	20

9. Інструменти, обладнання, програмне забезпечення

Не передбачено

10. Рекомендовані джерела інформації

Література

Основна

1. Білокінь С. Про становище історичної науки в Україні / С.Білокінь // Український історик. – Нью-Йорк; Торонто; Мюнхен, 1990 (рік 27). – № 1–4 (104–107). – С. 138–144.
2. Віднянський С.В. Стан, проблеми та перспективи досліджень зі всесвітньої історії в Україні / С.В.Віднянський // Укр. істор. журн. – 2010. – № 5. – С. 166–179.
3. Гломозда К.Ю. Стан сучасної української історіографії як наукова проблема / К.Ю.Гломозда // Наукові Записки НаУКМА. Т. 21. Історичні науки. – К., 2003. – С. 76–82.
4. Головка В.В. Криза сучасної української історичної науки: теоретичний та історіографічний контекст: автореф. дис. ... канд. істор. наук.: 07.00.06 / В.В.Головка; Дніпропетр. нац. ун-т. – Д., 2000. – 19 с.
5. Зашкільняк Л. Українська історіографія у міжвоєнній Польщі: організаційні та методологічні аспекти / Л. Зашкільняк // Вісник Львівського університету. Серія історична. – 2014. – Випуск 50. – С. 55–72.
6. Калакура Я. Українська історіографія: курс лекцій / Я.Калакура – К.: Генеза, 2012. – 512 с.
7. Колесник І. Історія історіографії в Україні: методологічні моделі / І. Колесник // Historia historiografii i metodologia historii w Polsce i na Ukrainie / Pod redakcją naukową J. Maternickiego, J. Pisulińskiej, L. Zaszkiłniaka. – Rzeszów: Wydawnictwo Uniwersytetu Rzeszowskiego, 2015. – S. 64–78.
8. Колесник І. Українська історіографія: концептуальна історія / І.Колесник. – К.: Інститут історії України НАН України, 2013. – 566 с. – Режим доступу: http://shron.chtyvo.org.ua/Kolesnyk_Iryna/Ukrainska_istoriografii_kontseptualna_istoriia.pdf

9. Кондратюк К. Сучасна національна історіографія новітньої історії України (1914–2009): навч. посібн. / К.Кондратюк, О.Сухий. – Львів: Видавничий центр ЛНУ імені Івана Франка, 2010. – 262 с.
10. Лисенко О.Є. Дослідження історії Другої світової війни у сучасній Україні: основні тенденції та перспективи / О.Є.Лисенко // Укр. істор. журн. – 2011. – № 4. – С. 165–194.
11. Марущенко О. Основні тенденції сучасної вітчизняної історіографії Другої світової війни / О.Марущенко // Електронний ресурс: <http://history.org.ua/LiberUA/978-966-00-1063-5/4.pdf>
12. Назарова К.В. Сучасна історіографія голодомору 1932–1933 років в Україні: 1986–2009 роки: автореф. дис.... канд. істор. наук.: 07.00.06 / К.В.Назарова. – Миколаїв, 2011. – 20 с.
13. Патриляк І.К. Сучасна вітчизняна історіографія ОУН і УПА як дзеркало суспільного ставлення до проблеми українського національно-визвольного руху 40–50-х років ХХ століття / І.К. Патриляк // Вісник Київського національного університету імені Т.Г.Шевченка. Історія. – 2005. – № 77–79. – С. 29–31.
14. Патриляк І.К. Україна в роки Другої світової війни: спроба нового концептуального погляду / І.К. Патриляк, М.А. Боровик. – Ніжин: Видавець ПП Лисенко М.М., 2010. – 590 с.
15. Потульницький В.А. Україна і всесвітня історія: Історіософія світової та української історії ХVІІ–ХХ століть/ В.А. Потульницький. – К.: Либідь, 2002. – 479 с.
16. Реєнт О.П. Велика війна 1914–1918 рр. у сучасній українській історіографії / О.П.Реєнт, Б.М.Янишин // Укр. істор. журн. – 2014. – № 3. – С. 4–21.
17. Реєнт О.П. Деякі проблеми історії України ХІХ – початку ХХ ст.: стан і перспективи наукової розробки / О.П.Реєнт // Укр. істор. журн. – 2000. – № 2. – С. 3–26.
18. Реєнт О.П. Сучасна історична наука в Україні: шляхи поступу / О.П.Реєнт // Укр. істор. журн. – 1999. – № 3. – С. 3–22.
19. Сарбей В. Проти войовничого нігілізму в історичній науці часів перебудови / В.Сарбей // Українська історична наука на порозі ХХІ століття. Харківський історіографічний збірник. – Харків, 1997. – Вип. 2. – С. 55–69.
20. Таран Л.В. Провідні тенденції світової історіографії в ХХ ст. та проблеми кризи сучасної української історичної науки / Л.В.Таран // Укр. істор. журн. – 1998. – № 5. – С. 30–39; 1999. – № 1. – С. 85–91.
21. Українська історіографія на зламі ХХ і ХХІ століть: здобутки і проблеми / [За ред. Леоніда Зашкільняка]. – Львів: Львівський національний університет імені Івана Франка, 2004. – 406 с.

Допоміжна

22. Веселова О.М. Висвітлення голоду 1932–1933 рр. у збірниках документів і матеріалів / О.М.Веселова // Укр. істор. журн. – 2003. – № 5. – С. 101–105.
23. Головка В.В. Дослідження голоду 1933 року українськими істориками / В.В.Головка // Голод 1932–1933 років в Україні: Причини та наслідки / [Редкол.: В.А.Смолій (голова) та ін.]. – К.: Наук. думка, 2003. – С. 108–132.
24. Калакура Я.С. Новітня історіографія Голодомору 1932–1933 рр. як геноциду українського народу: надбання та прорахунки / Я.С. Калакура // Персонал. – 2008. – № 1. – С. 105–113.
25. Коваль М.В. Друга світова війна та історична пам'ять / М.В.Коваль // Укр. істор. журн. – 2000. – № 3. – С. 3–21; № 4. – С. 3–19.
26. Кравченко В. Концепції Переяслава в українській історіографії / В.Кравченко // Переяславська рада 1654 року (історіографія та дослідження). – К.: “Смолоскип”, 2003. – С. 514–521.
27. Марущенко О. Волинська трагедія 1943 року в сучасній українській історіографії / О.Марущенко // Галичина. – 2003. – № 9. – С. 112 – 126; 2004. – № 10. – С. 122–134.

28. Матях В.М. Козакознавчі студії в українській історіографії // Історія українського козацтва: нариси у 2-х т. / [Редкол. В.А.Смолій та ін.]. – К: Вид. дім Києво-Могилянської академії, 2006. – Т. 2. – С. 526–540.
29. Футала В. Історія вивчення суспільно-політичного життя українців у міжвоєнній Польщі (1921–1939) / В.Футала. – Дрогобич: “Коло”, 2010. – 456 с.
30. Футала В. Націоналізм ОУН у сучасному науковому дискурсі / В.Футала // Україна: культурна спадщина, національна свідомість, державність. – Львів, 2014. – Вип. 24. – С. 35–52.
31. Чернявська К.В. Сучасні історіографічні дослідження проблеми голодомору 1932–1933 рр. в Україні: тенденції та напрямки / К.В.Чернявська // Науковий вісник Миколаївського національного університету імені В.О.Сухомлинського. Серія: Історичні науки. – 2013. – Вип. 3.35. – С. 262–268. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvmdu_2013_3
32. Шостак М.В. Утворення Київської Русі: українська історіографія: автореф. дис. ... канд. іст. наук. 07.00.06 / М.В.Шостак. – Переяслав-Хмельницький, 2010. – 21 с.

Інформаційні ресурси

1. Історіографічний словник. Навч. посіб. для студентів історичних факультетів університетів / С.І.Посохов, С.М.Куделю, Ю.Л.Зайцева та ін.– Режим доступу: <http://194.44.152.155/elib/local/r504.pdf>
2. Довідник з історії України [Електронний ресурс]: в 3 т. / Інститут історичних досліджень Львівського держ. ун-ту ім. Івана Франка. – К.: Генеза, 1993. – Режим доступу: <http://history.franko.lviv.ua/dovidnyk.htm>
3. Енциклопедія історії України на сайті Інституту історії України НАН України [Електронний ресурс]: Режим доступу: <http://www.history.org.ua/>
4. Стельмах С.П. Методологія історії, методологія історичної науки [Електронний ресурс] // Енциклопедія історії України: Т. 6: Ла-Мі / Редкол.: В. А. Смолій (голова) та ін. НАН України. Інститут історії України. - К.: В-во “Наукова думка”, 2009. – 790 с.: іл. – Режим доступу: http://www.history.org.ua/?termin=Metodologiya_istorii
5. “Енциклопедія Українознавства” на порталі "ІЗБОРНИК" [Електронний ресурс]. – 1949 – 1984. – Режим доступу: <http://litopys.org.ua/encycl/eui.htm>
6. <http://history.org.ua> – офіційний сайт Інституту історії України НАН України.